

Ерболқызы Б., Садвакасова Н.А., Ешенгазина Г.С., Жұманазарова А.Қ.

Е. А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті, Қазақстан

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ИНКЛЮЗИВТІ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІ

Инклюзивтік білім беру (француздық инклюзив, соның ішінде, қосады, жасайды, тартады) - қазіргі қоғамдағы мүгедектер қоғамда қоғамға қатыса алатын (және тиіс) болуы мүмкін екенін түсіну негізінде жалпы білім беруді өзгерту үдерістерінің бірі. Бұл трансформация барлық адамдар үшін білім алудың қолжетімділігін қамтамасыз ету үшін жағдайлар жасау, соның ішінде мүгедектігі бар балаларға білім алуға қол жетімділікті қамтамасыз етуге бағытталған [1].

Инклюзивті білім беру балаларға бағытталған әдіснаманы әзірлеуге және барлық балалар әртүрлі оқу қажеттіліктеріне ие адамдар екенін мойындайды. Инклюзивтік білім беру оқыту мен оқытуға деген көзқарасты дамытуға тырысады, ол әр түрлі оқыту қажеттіліктерін қанағаттандыру үшін неғұрлым икемді болады. Инклюзивті білім берудің бірнеше принциптері бар:

- Адамның құны оның қабілеттеріне және жетістіктеріне байланысты емес;
- Әр адам сезініп, ойлана алады;
- Әр адам хабарлауға және тыңдауға құқылы;
- Барлық адамдар бір-біріне мұқтаж;
- Шынайы білім тек нақты қарым-қатынастар жағдайында жүзеге асырылуы мүмкін;
- Барлық адамдар құрдастарының қолдауын және достығын қажет етеді;
- Барлық оқушылар үшін прогресс мүмкін емес нәрселерге қарағанда не істей алатындығынан артық болуы мүмкін;
- Әртүрлілік адам өмірінің барлық аспектілерін жақсартады [2].

Арнайы білім жалпы білім беру жүйесінің бір бөлігі болып табылады, және мемлекеттік білім беру саласындағы оларды тең мүмкіндіктермен қамтамасыз ету мақсатында арнайы білім беру қажеттіліктері бар адамдар үшін жағдай жасайды. білім беру саласындағы негізгі халықаралық құжаттарға сәйкес, Қазақстан Республикасының заңнамасы мүмкіндіктері шектеулі адамдар үшін

білім тең құқықтары принципін ұсынды. Мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған әлеуметтік және медициналық-педагогикалық қолдау туралы «Білім туралы» Қазақстан Республикасындағы баланың құқықтары туралы «Қазақстан Республикасының заңдары, Қазақстан Республикасының Конституциясында бекітілген білім алуға дамуында мүмкіндігі шектеулі балалардың құқықтарын кепілдік «Қазақстан Республикасында мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы», «Арнайы әлеуметтік қызметтер туралы». Инклюзивті білім беру жүйесін дамыту 2011-2020 жылдарға арналған Қазақстан Республикасының Білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасының басым бағыттарының бірі болып табылады. сапалы білім алуға тең құқықтарын алуға мүмкіндігі шектеулі балалардың құқықтары Қазақстан Республикасының заңнамасында бекітілген. Біздің елімізде біз шамамен 25000 бала мектеп оқушыларының қабылдау отырып, орта мектептерде 1219 жылы 39 арнайы балабақшада және білім және одан астам 15.000 мектепке дейінгі балаларды білім алуға 315 арнайы топтар, 106 арнайы мектептер мен арнайы сыныптар бар. Қазіргі уақытта, мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған түзеу-педагогикалық қолдау. Республикасының 17 оңалту орталығы, 133 психологиялық және арнайы білім беру кеңсе, 558 логопедтік пункттері 2,8% құрайды, 18 жасқа толмаған 138.513 мүгедек балалар бар [3].

Егер түзету сыныптары қосымша сабақтарда өткізілсе, мектептен тыс уақытта мүгедектігі бар бала өзінің сыныптастарынан гөрі көп уақытты үйренетін жағдайға тап болады. Сондықтан кесте торын құрастырған кезде түзету жаттығулары оның органикалық бөлігіне айналуы керек. Бұған қоса, оқыту кестесі маманның негізгі сабақтарға қатыса алатындай етіп жасалуы керек. Инклюзивтік білім беру жүйесін дамыту, ең алдымен, жалпы білім беретін мектепте білімге тікелей қатысатын балалардың мүдделерін қорғауға бағытталғанын түсіну қажет. Сондай-ақ мүгедектігі бар балаларға, әр түрлі факторларға байланысты, көбіне интеллектуалды және физикалық жетіспеушіліктің ауыр түрлеріне байланысты белгілі бір білім беру ұйымдарына бара алмайды [4].

Бұл 2011-2020 жылдарға арналған білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасының параграфтарында айқын көрінеді. Әдеттегідей дамып келе жатқан балалардың ата-аналары, кейде ерекше қолдауды қажет ететін балалардың сыныптарында өз баласының дамуын тоқтата алады деп қорқады. Алайда, тәжірибе керісінше. Әдеттегідей дамып келе жатқан балалардың прогресі азайып кетпейді және көбінесе олардың бағалауы инклюзивті білім жағдайында бұқаралық мектептің қарапайым сыныптарына қарағанда әлдеқайда жоғары. Мүгедектігі бар балаларды сәтті енгізіп, үйрететін мектептердің барлығы басқа балалар үшін ең жақсы болып табылатындығын дәлелдейді. Және керісінше: барлық балаларға арналған үздік мектептер мүгедектігі бар балаларға арналған [5].

Инклюзивтік білім мүгедектерге өзін қоғамның толыққанды мүшесі ретінде сезінуге, өз жолын табуға және басқаларға пайдалы болуға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер:

1. «Қазақстан Республикасындағы бала құқықтары туралы» 08.08.2002 N 345-ІІ Қазақстан Республикасының Заңы <http://pavlodar.com/zakon/?all=all&dok=02168>

2. 13 сәуір 2005 жылғы Қазақстан Республикасының Заң «Қазақстан Республикасында мүгедектерді әлеуметтік қорғау туралы» 39-ІІІ http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30008935

3. Пугачев А.С. Инклюзивті білім беру // Жас ғалым. - 2012ж. - №10. - 374-377 б.

4. Алекхина С.В. Оқу тәжірибесі // Психологиялық білім және ғылым саласындағы өзгерістер контексінде енгізу принциптері. - 2014. - Т.19. - №1. - С.5-16.

5. Лич Д. Мінез-құлықтың қолданбалы талдауы. Студенттерді РФА-ға енгізу әдісі. - Мәскеу: Operant, 2015.